

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор ДЗ «Луганський

національний

університет імені Тараса Шевченка»

проф. Олена КАРАМАН

«16» червня 2023 р.

Голова засідання: в.о. завкафедри соціальної педагогіки, канд. пед. н., доцент Островська Н.О.

Науковий керівник: ректор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», д. пед. н., професор Караман О. Л.;

Вчений секретар: к. пед. н., доцент Мордовцева Н. В.;

Рецензенти:

завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти, д. пед. н., професор Бадер С. О.;

доцент кафедри соціальної педагогіки, к. пед. н., доцент Краснова Н. П.

ПРИСУТНІ: Юрків Я.І. – д. пед. н., доц., професор кафедри; Степаненко В. І. – д. пед. н., доц., професор кафедри; Кальченко Л. В. – д. пед. н., доц., професор кафедри; Харченко Л. Г. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Шабаєва Н. С. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Тунтусва С. В. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Мальцева О. І. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Отрошенко Н. Л. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Литвинова Н. А. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Сьомкіна І. С. – к. пед. н., доц., доцент кафедри; Бугайова Н. М. – к. психол. н., доц., доцент кафедри; Дуванська К. О. – асистент.

Серед присутніх 4 доктори наук за напрямом дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: апробація дисертаційної роботи аспіранта кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» Парфановича А. Я. «Соціально-педагогічні мови профілактики насильства у молодих сім'ях», підготовленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 – Соціальна робота.

Захід проведений в онлайн форматі на платформі Google Meet.

Науковий керівник:

Караман Олена Леонідівна, д. пед. н., професор, ректор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Дисертація виконувалася на кафедрі соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

СЛУХАЛИ: Парфанович А. Я.: Шановна головуюча, шановні присутні, дозвольте ознайомити вас із результатами проведеного дисертаційного дослідження на тему «Соціально-педагогічні мови профілактики насильства у молодих сім'ях» (*Файл 1*).

Сучасність вносить зміни у функціонування соціальних інститутів, одним із яких є сім'я. Динамічні процеси насамперед стосуються молодих сімей, оскільки мають вагомий вплив на сімейну взаємодію, стабільність стосунків та адаптацію одне до одного.

Зміщення в уявленнях, поглядах, переконаннях, соціальному й сімейному вихованні, мотиваційних установках людей призводять до порушень у міжособистісних стосунках. У крайніх своїх проявах такі відхилення можуть мати насильницький характер. Фізичне, економічне, психологічне, сексуальне як різні види сімейного насильства, на жаль, мають місце як у проявах, так і в уявленнях сімейних пар. Однак профілактичної роботи серед молодих пар не забезпечено.

Побудова сімейних взаємин без прояву одне до одного різних видів насильства, має бути пріоритетним напрямом розвитку нашого суспільства. Провідним визначено *соціально-педагогічний напрям* з огляду на завдання, які повинна виконувати сім'я, її репродуктивну й виховну функції, вікову категорію молодих пар. Актуальність проблеми передбачає необхідність здійснення профілактики сімейного насильства у стосунках молодих пар шляхом використання ефективних підходів та забезпеченням необхідних соціально-педагогічних умов. Це зумовило вибір теми дослідження.

Наукова робота виконана у межах діяльності науково-дослідної лабораторії діагностики і профілактики, створеної на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Об'єкт дослідження: процес профілактики насильства у молодих сім'ях.

Предмет дослідження – соціально-педагогічні умови профілактики насильства у молодих сім'ях, спрямовані на формування готовності до побудови стосунків без насильства у молодих сім'ях.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати зміст профілактики насильства у молодих сім'ях, визначити її соціально-педагогічні умови та експериментально перевірити ефективність їхнього впровадження (*Файл 2*).

Для досягнення мети і завдань використано *теоретичні, емпіричні методи дослідження та методи математичного аналізу*. Результати дослідження нами впроваджено у діяльність соціальних структур, що підтверджено документально.

Вивчення насильства у молодих сім'ях зумовило необхідність дослідження нами трактувань поняття «молодої сім'ї». Ми дотримуємося законодавчо визначеного поняття: «*Молода сім'я – подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 30 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 30 років відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 23 березня 2000 року.*

Молода сім'я з офіційною реєстрацією шлюбу характеризується полігранністю взаємовідносин у соціальному становленні, вирішенні матеріальних питань, налагодженні й підтримці побуту, морально-духовному розвитку, суспільних комунікаціях, міжособистісній та інтимній сферах.

Дослідження особливостей формування і прояву насильства у стосунках молодих сімей визначено на основі теоретичних методів узагальнення, аналізу отриманих у ході експериментального дослідження статистичних даних і практичного впровадження розробленої та реалізованої у Тернопільській, Хмельницькій, Херсонській, Закарпатській областях Програми профілактики сімейного насильства серед молодих пар протягом 2017–2021 рр., плану і заходів на її реалізацію. На виконання Програми були розроблені та підписані між закладами, установами, організаціями соціальної сфери відповідні угоди (*Файл 3*).

Нами проаналізовано молоді сім'ї з метою визначити особливості розуміння, формування і прояву насильства. Проводилися бесіди, опитування, анкетування, експертна оцінка. Аналіз отриманих даних, вивчення наукових поглядів на проблему дали змогу виділити підходи до пояснення детермінант насильства у сім'ї – медико-біологічний, психолого-педагогічний, соціологічний, та загальному – як комплекс детермінант.

Встановленням детермінант насильницьких дій та їх негативних наслідків визначено зміст профілактики, яким охоплено: вдосконалення культури шлюбно-сімейних стосунків; розвиток морально-духовних цінностей; формування відповідальності як механізму регулювання поведінки; формування правосвідомості й правової культури; розвиток комунікативної культури; формування навичок самореалізації; формування відповідального ставлення до батьківства.

Результат роботи – сформована *готовність членів молодого сім'ї до побудови стосунків без насильства*, яку ми трактуємо, як усвідомлення важливості дотримання прав іншої особи у міжособистісних стосунках; здатність уникати загострень та вирішувати назрілі проблеми; уміння правильно будувати сімейні стосунки; здатність до серйозних зобов'язань; неприйнятне ставлення до насильства; відповідальність за свою долю і долю близької людини у сімейних стосунках та соціальних відносинах.

Вважаємо за можливе впровадження у практику України із зарубіжного досвіду превентивний підхід до насильства в сім'ї; підбір суб'єктів профілактики на статево-гендерній основі та ін. Вивченням досвіду соціальної роботи в Україні визначено основні проблеми соціального супроводу молодих сімей та профілактики насильства у їхніх стосунках, зокрема неналежна увага до функціонування молодого сім'ї загалом; відсутність налагоджених механізмів звернення з проблем сімейного насильства; недосконалість профілактики сімейного насильства. Вивчення досвіду зарубіжних країн засвідчило, що профілактику сімейного насильства необхідно здійснювати відповідно до суспільних надбань і особливостей розвитку, наявної нормативно-правової бази та з урахуванням менталітету населення.

З метою запобігти виникненню проблем у молодій сім'ї слід звернути особливу увагу на соціально-педагогічні умови профілактики насильства, які ми трактуємо, як: забезпечення оптимального використання можливостей і ресурсів соціуму шляхом реалізації комплексу заходів на усунення детермінант насильницьких дій та формування готовності до побудови стосунків без насильства у молодій сім'ї.

Нами визначено такі соціально-педагогічні умови: урахування специфіки сучасних молодих сімей та рівня їх готовності до сімейного життя; програмна реалізація профілактичної роботи; відповідність змісту профілактичної роботи суспільним реаліям та індивідуальним характеристикам кожного члена молоді сім'ї; взаємодія суб'єктів профілактики й науково-методичне забезпечення у роботі з молодими сім'ями; індивідуальне навчання членів молоді сім'ї побудови сімейних стосунків без насильства (*Файл 4*).

Узагальнено профілактичну роботу нами представлено у вигляді моделі, що відображає основні зв'язки, тенденції, закономірності, залежності.

Концептуально-змістовим блоком моделі висвітлено основні складові, що вироблені на основі теоретичного узагальнення й висновків. Визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, *превентивний, системний, охоронно-захисний, особистісний методологічні підходи*; такі провідні **принципи** організації діяльності як *самозабезпечення сім'ї; дотримання поваги, автономії, гідності людини; дотримання статево-гендерних особливостей; опори на позитивні емоції; територіальності*.

Організаційно-процесуальний блок запропонованої моделі охоплює такі компоненти, як: *упровадження програми* на основі *угод* про співпрацю між різними закладами, установами, організаціями, **діагностико-профілактичні форми, методи, методики, засоби, технології**, а також дотримання **напрямів профілактики, основні з яких такі: правовий; медико-біологічний; соціальний, соціально-педагогічний; психолого-педагогічний; морально-духовний**. Умовою успішної дії програми згідно запропонованого нами підходу є підбір, апробація та *комплексне застосування діагностичного й профілактичного інструментарію*.

Встановлення ефективності роботи з формування готовності до побудови стосунків без насильства висвітлює **оцінювально-результативний блок** моделі. Визначено *когнітивно-ціннісний; емоційно-мотиваційний; поведінково-етичний* компоненти готовності до формування стосунків без насильства у молодих сім'ях та їх показники. **Рівнями готовності до побудови сімейних стосунків без насильства виділено критичний, низький, середній, високий**.

Експериментальною Програмою профілактики насильства серед молодих пар з 2017 року по 2021 рік охоплено різні області України: Тернопільську, Закарпатську, Хмельницьку, Херсонську. Визначено насамперед склад і чисельність учасників програми профілактики сімейного насильства. Реалізацію експериментального дослідження здійснено поетапно.

Підготовчим періодом охоплено: розробку проєкту; вибір партнерів та визначення їх функціональних повноважень у межах дії Програми; соціально-організаційне вирішення питань реалізації заходів; виявлення конкретних цільових груп; апробація і розробка інструментарію роботи, буклету, зобов'язань і прав учасників, направлення вихідних листів до соціальних структур. Телефонні розмови, робочі зустрічі, заняття, заходи здійснювалися здебільшого на базі обласної та районних держадміністрацій. Мали місце виїзні заходи до районних структур.

У процесі експериментального дослідження **діагностичним інструментарієм** охоплено: *методики; опитувальник; анкету; тести; експертну оцінку*. Діагностування засвідчило необхідність проведення профілактичної роботи з використанням **Індивідуальної карти молоді сім'ї**, в якій фіксуються результати процесу.

Основний етап експериментального дослідження здійснено шляхом: систематичного, постійного чи періодичного залучення фахівців до профілактичної роботи з молодими сім'ями; соціально-організаційної співпраці, науково-методичного забезпечення фахівців, залучених до профілактики насильства у молодих сім'ях.

Науково-методичне забезпечення програми профілактики насильства у молодих сім'ях представлено у розроблених нами науково-методичних посібниках: перший – **«Сімейне насильство: сутність і профілактика»**, другий – **«Діагностико-профілактичний інструментарій профілактики насильства серед молодих сімей»**. Посібники були розповсюджені серед учасників експериментального дослідження. Профілактичний блок нами визначено на основі методично підібраних, розроблених і представлених для впровадження заходів: *інтерактивні заняття; лекції; цикл бесід; тренінгові заняття; вебінари; семінари; цикл дискусій; відеолекторії; рольові ігри; вирішення проблемних ситуацій; семінарські заняття; конференція; круглий стіл*. Акцент в експериментальному дослідженні нами зроблено на проведенні *інтерактивних занять*, які проводилися блоком з 5-ти занять за різними напрямками.

Завершальним етапом охоплено: аналіз досягнутих результатів; експертну оцінку результатів на основі вивчення думки провідних фахівців; визначення ефективності проведеної роботи згідно статистичних даних, вимірювання кількісних і якісних показників. Встановлено динаміку рівнів готовності до побудови сімейних стосунків на початковому й завершальному етапах роботи як результат експериментального дослідження. Взято до уваги порівняльний аналіз статистичних даних експериментальної і контрольної груп на початковому й завершальному етапах дослідження. В обчисленнях дослідження застосовано двовибірковий тест Колмогорова-Смірнова (критерій Колмогорова-Смірнова) (*Файл 5*).

Узагальнено результати формувального етапу експериментального дослідження із врахуванням комплексного первинного і повторного діагностування молодих сімей, коефіцієнту розбіжності серед осіб чоловічої і жіночої статі щодо рівня готовності до побудови стосунків без насильства,

самостійного оцінювання молодими людьми такої готовності. Тобто, всього того, що вносилося в Індивідуальну карту молодої сім'ї та враховувалося фахівцем у профілактичній роботі.

Ефективність доведено порівняльним аналізом показників когнітивно-ціннісного, емоційно-мотиваційного та поведінково-етичного компонентів на початковому і завершальному етапах роботи. На половину зменшилася частка осіб, які мали критичний рівень готовності до побудови сімейних стосунків без насильства; збільшилася частка тих, які досягли високого рівня готовності, або ж на початковому етапі це був кожний 7-ий, на завершальному – кожний 3–4-ий.

Досягнуті результати дали змогу виробити висновки та рекомендації щодо можливостей у покращенні профілактики насильства у молодих сім'ях.

Дякую за увагу!

ВИСТУПИЛИ:

науковий керівник: **Караман Олена Леонідівна**, д. пед. н., професор, ректор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

рецензенти:

Краснова Наталія Павлівна – д. пед. н., доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Бадер Світлана Олександрівна – д. пед. н., професор, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Караман Олена Леонідівна, д. пед. н., професор, ректор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»:

Актуальність проблеми передбачає необхідність здійснення профілактики сімейного насильства у стосунках молодих пар шляхом використання ефективних підходів та забезпечення необхідних соціально-педагогічних умов. Побудова сімейних взаємин на паритетних основах, без прояву одне до одного різних видів насильства, має бути пріоритетним напрямом розвитку нашого суспільства. Це забезпечує повноцінне функціонування інституту сім'ї й життєдіяльності громадян суспільства, відтворення поколінь та народження дітей у сприятливих для розвитку умовах.

У ході роботи над дисертаційним дослідженням А. Парфанович показав високу працездатність, загальну ерудицію та наполегливість щодо вирішення проблем наукового пошуку, виявив себе як самостійний науковець, який володіє методами наукових досліджень. Свою фахову компетентність він довів під час проведення експериментального дослідження та цілеспрямовано впроваджував результати власних наукових здобутків у роботу закладів вищої освіти. Його активна життєва позиція допомагала заручитися підтримкою серед фахівців соціальної сфери. Він активно бере участь у науково-практичних та науково-методичних

конференціях будь-якого рівня, педагогічних та методичних нарадах у педагогічних університетах, засіданнях круглих столів тощо. Це дозволило опублікувати матеріали досліджень у статтях, тезах, навчально-методичних посібниках, методичних рекомендаціях.

Особливо варто відзначити практичну значущість дослідження А. Парфановича, що визначається у реалізації програми та розробленні заходів із профілактики сімейного насильства у молодих сім'ях; підборі, апробації та розробці діагностико-профілактичного інструментарію для діяльності суб'єктів профілактики; визначенні ефективних шляхів профілактики насильства у молодих сім'ях з урахуванням специфіки функціонування соціальних структур різного рівня.

Вважаю, що дисертаційне дослідження є цілком самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка є дійсно новаторською, розкриває нові вектори досліджень в галузі соціальної педагогіки. Воно повністю відповідає вимогам щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 13.00.05 Соціальна педагогіка і може бути рекомендоване до подання в разову спеціалізовану вчену раду для захисту.

Рецензент – Бадер Світлана Олександрівна, д. пед. н., професор, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»:

Насильство в сім'ї є однією з найпоширеніших форм порушення прав людини. Акти агресії, приниження та жорстокої поведінки зазвичай супроводжують протиправні дії проти когось із членів родини. Подібні дії призводять до розладів здоров'я, травм психосоматичного характеру, соціальної дезорієнтації та відповідних деструкцій у поведінці постраждалої особи, а також впливає на інших членів цієї родини, в тому числі на особу, яка вчиняє насильство. Найчастіше і найбільше потерпають від сімейного насильства жінки, діти та люди похилого віку, хоча саме про останню категорію говорять дуже мало. А вже сьогодні є дослідження, що свідчать і проти насильства над чоловіками. Як бачимо, проблема формування готовності до побудови сімейних стосунків без насильства є однією з найбільш актуальних у сучасному світі, не тільки в Україні. Тож, актуальність теми, яку обрав Андрій Ярославович не викликає сумніву.

Дисертаційна робота має класичну структуру – два розділи, теоретичний та практичний, але про це я ще додаю згодом, висновки до кожного з них, загальні висновки. Також Андрій Ярославович чітко й логічно визначає науковий апарат роботи. Позитивне враження справляє практична частина роботи та географія експериментального дослідження. Також в роботі проаналізовано значний пласт нормативно-правової бази й методичної літератури з проблеми. Автор має 26 публікацій, у тому числі наявні посібники, що дійсно підтверджує компетентність здобувача з проблеми, що досліджується. Нам також імпонує практико-орієнтована спрямованість роботи, адже автором запроваджено чимало форм та методів діяльності, вебінари, відеолекторії, конференції, круглі столи, тренінги,

бесіди, враховано закордонний досвід; вдало визначені критерії та показники готовності, педагогічні умови.

Вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі побажання:

1. На ст. 25 автором поданий рисунок щодо диференціації молодих пар – не зрозуміло, де тут пари, які зустрічаються, мають дошлюбні статеві стосунки, але не проживають разом та чи їх можна вважати парою; на ст. 29 автор подає схему, але бракує її текстову опису.

2. Щодо параграфу 1.2: не зрозуміло, який діагностичний інструментарій було використано, потрібно чітко вказувати їх назву та автора; параграф 1.4 «Основні підходи до попередження насильства у молодих сім'ях в Україні та за рубежом»: варто подумати над назвою параграфу, адже мова тут йдеться не про підходи – тут ґрунтовно проаналізовано програми, що існують та реалізовані, розкрито дослідження з певних напрямків проблеми.

3. Логіка побудови першого розділу потребує переосмислення: 1.2 – залишити на своєму місці; 1.4 – переформувати в 1.2, але подумати щодо назви; 1.3 – залишити, але підсилити.

4. Потребують корегування й уточнення соціально-педагогічні умови. До прикладу, умова перша – «Урахування специфіки сучасних молодих сімей та рівня їх готовності формувати стосунки без насильства» – по перше, не зрозуміло де саме це буде враховано, по друге, під час обґрунтування цієї умови просто написано про готовність. Умова друга передбачає програму – тим більше її розроблено, тому в обґрунтуванні варто описати її більш предметно. Але частково це є в третій умові, тому їх варто поєднати і під час опису другої умови включити третю, адже описано про те, що в програмі.

5. Публікації автора мають увійти до списку літератури, а після розділу першого варто вказати лише посилання на них, що суттєво скоротить обсяг роботи, а також робота буде відповідати чинним вимогам.

Рецензент – Краснова Наталія Павлівна, канд.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»:

Сім'я відіграє визначальну роль у становленні людини, задовольняючи цілу низку соціальних потреб особистості, серед яких прагнення моральної підтримки, безпеки, захищеності від зазіхань, емоційного комфорту, визнання та прийняття з боку значущих людей. Чинником соціального ризику, що призводить до поглиблення соціально-психологічної та моральної роз'єднаності, взаємної недовіри й ворожості щодо інших членів родини, брутальності й жорстокості в спілкуванні з оточенням виступає насильство. Щодо показників якості дисертаційної роботи Парфановича Андрія Ярославовича, можемо відзначити, що актуальність роботи, обґрунтовує необхідність здійснення дослідження; виявляє суперечності, на розв'язання яких спрямоване дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації А. Я. Парфановича достатньо обґрунтовані й достовірні, а представлені в ній результати мають як теоретичне, так і практичне значення для теорії і практики соціальної педагогіки і соціальної роботи. Аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що вони відповідають сучасним вимогам.

Разом з тим, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі побажання:

1. З нашої точки зору, у Розділі 1, доцільно було б поміняти місцями 1.2 і 1.4, бо кількісно-якісний аналіз детермінації та наслідків насильства у молодих сім'ях логічно було б розкрити після визначення змісту профілактики насильства у молодих сім'ях, а основні підходи до попередження насильства у молодих сім'ях в Україні та за рубежом – після характеристики насильства у молодих сім'ях як соціальної проблеми.

2. У підрозділі 1.2. аналізуються детермінанти насильства, що дає змогу визначити особливості його розуміння і прояву, та наслідки для молодої сім'ї й кожного її члена. Детермінанти поділено на загально соціальні (ментальність людей, ціннісні орієнтири, гендерні стереотипи, моральні стандарти поведінки) та внутрішньо сімейні (стереотипи конфліктної субкультури, проблемні ситуації, невирішені проблеми, кризи, рівень культурного розвитку кожного з подружжя, недостатнє інформування одне про одного, адиктивна поведінка, рівень адаптації до спільного життя та ставлення до дітей, агресивність, прийняття індивідом за норму поведінкових девіацій, нездатність справитися з проблемами), що загалом проявляються як медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціологічні. Тож, на нашу думку, спочатку визначити теоретичні підходи до пояснення детермінант насильства у сім'ї, а потім, підтвердити статистичним аналізом опитування.

3. У тексті підрозділу 1. 4. (С. 87–88) вартувало б перенести «ефективність діагностичного інструментарію роботи з профілактики сімейного насильства у молодих сім'ях» у текст підрозділу 2.2. (Зміст і етапи реалізації експериментального дослідження).

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи загалом, і швидше є приводом для наукової дискусії.

Отже, дисертаційна робота А. Я. Парфановича за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Запитання, що стосуються доповіді та відповіді на них:

1. **Мальцева Ольга Іванівна – к. пед. н., доц., доцент кафедри соціальної педагогіки:** Відповідно до законодавства України дається визначення «домашнє насильство». Чому у Вашому дослідженні застосовано термін «сімейне насильство»?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! З огляду на специфіку молодих сімей як групи населення, їх становлення і формування як сім'ї, перехідний характер домашнього влаштування й побуту – доцільним вбачаємо застосовувати поняття «сімейне насильство», а не «домашнє

насильство». Оскільки сімейні стосунки набули нових форм (зокрема громадянський шлюб, спільне подружнє життя заручених, які зустрічаються чи подали заяви до відділів реєстрації актів громадянського стану та перебувають в очікуванні офіційного оформлення шлюбу), доцільним є аналіз формування насильства і у взаєминах таких пар. Однак тільки молода сім'я з офіційною реєстрацією шлюбу характеризується полігранністю взаємостосунків у соціальному становленні, налагодженні й підтримці побуту, морально-духовному розвитку, суспільних комунікаціях, міжособистісній та інтимній сферах. Окрім того, поняття «сімейне насильство» дає змогу більше акцентувати на психолого-педагогічних характеристиках молодого сім'ї, а не на соціально-організаційних.

2. Мальцева Ольга Іванівна – к. пед. н., доц., доцент кафедри соціальної педагогіки: У чому диференціація профілактичної роботи з потенційними кривдниками та з потенційними жертвами насильства?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Ризик насильства зростає при загостренні окремих психологічних особливостей індивіда, таких як агресивність, невихованість, надмірна емоційність і збудливість та інші. Спільним є те, що проводиться вже не профілактична, а корекційна робота з диференціацією методів і форм роботи. З кривдником працювати варто на формування правосвідомості, подолання агресивності, а з жертвою – на підвищення самооцінки, формування психоемоційної рівноваги. Варто зауважити таке: відносини між кривдником і жертвою в сім'ї складніші, ніж, наприклад, у вуличному хуліганстві, коли немає тісних емоційних, психологічних, фізичних зв'язків; члени сімейної пари у силу тісного спілкування, знають одне про одного багато і можуть це використати; позиції кривдника і жертв в ситуації сімейного насильства чітко не розмежовуються і в процесі взаємодії часто переходять одна в одну. Тому ми намагалися працювати з обома членами сімейної пари. З одним – формували свідомість і навички поведінки, з іншим – спрямовували роботу на розуміння того, що відбувається з партнером, та як на це можна вплинути.

3. Литвинова Наталія Анатоліївна – к. пед. н., доцент кафедри соціальної педагогіки: Якими є сучасні характеристики молодого сім'ї з урахуванням динаміки і тенденцій розвитку суспільства?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Характерними рисами сучасної сім'ї загалом є: криза патріархальних цінностей сім'ї; зміна пріоритетних інтересів сім'ї, часу перебування разом членів сім'ї; демократизація сімейних стосунків; девальвація цінностей сім'ї, зростання кількості неодружених; підвищення ролі інших інститутів соціалізації й виховання дитини та ін. Специфіка функціонування молодого сім'ї проявляється: по-перше, щодо особливостей створення шлюбу: поява нових, нетрадиційних форм шлюбу; необов'язковість реєстрації шлюбу; створення на добровільних умовах; нестабільність шлюбів, збільшення кількості розлучень; по-друге, щодо особливостей становища індивіда в сім'ї: зміна

статусу особистості в сім'ї; рівність прав чоловіків і жінок; зниження патріархальних цінностей сім'ї; небажання відразу після одруження народжувати дітей; невизначеність щодо місця проживання, праці; по-третє, щодо особливостей взаємодії: демократизація сімейних стосунків; наближення чоловічих і жіночих ролей в сім'ї; сумісна відповідальність за матеріальне забезпечення сім'ї; спільне вирішення побутових проблем і т. д.

4. Литвинова Наталія Анатоліївна – к. пед. н., доцент кафедри соціальної педагогіки: Назвіть, які кризи може переживати сучасна молода сім'я у своєму розвитку як суспільний інститут, та з чим пов'язане їх виникнення?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Якщо враховувати, що молодою сім'єю вважаються сім'я до 3-х років, окреслено такі кризи у молодій сім'ї: перша – це 6 тижнів сімейного життя – початок дорослішання; друга – це 8 місяців сімейного життя (так звана «побутовщина»); третя – 2,5 роки сімейного життя (час любові на відстані). Їх виникнення пов'язане з такими детермінантами: медико-біологічними (вікові характеристики, незадовільний стан здоров'я; захворювання; неправильний спосіб життя); психолого-педагогічними (несумісність; негативна мотивація шлюбу; меркантильні інтереси; аморальні цінності; невизначені перспективи); соціальними (соціальна незрілість та неготовність до шлюбу). Всіх їх можна віднести до загальносуспільних (ментальність; мораль; ціннісні орієнтири; гендерні стереотипи; незадовільна субкультура) та внутрішньосімейних (проблемні ситуації; конфлікти; кризи; рівень готовності й адаптації до спільного проживання; помилки міжособистісної комунікації). Як правило, виникнення криз пов'язане з міжособистісними стосунками, що загострюються чи послаблюються загальносуспільним фоном загалом, та фоном у мікросоціальному оточенні молодої сім'ї зокрема.

5. Отрощенко Наталія Леонідівна – к. пед. н., доц., доцент кафедри соціальної педагогіки: З експериментального дослідження є очевидним, що готовність партнерів у молодій сім'ї до створення стосунків без насильства є різними. Яким чином це мало врегулювання у процесі профілактичної роботи з молодою сім'єю?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Рівень готовності до побудови сімейних стосунків без насильства визначається сукупністю когнітивно-ціннісного, емоційно-мотиваційного, поведінково-етичного компонентів. Для диференціації підходу в роботі з членами молодої сім'ї використано коефіцієнт розбіжності щодо рівня готовності до побудови сімейних стосунків без насильства. Цей коефіцієнт розбіжності вноситься в Індивідуальну карту молодої сім'ї та враховується фахівцем у роботі з нею. При значному розходженні в показниках між партнерами, розглядаються додаткові форми роботи з тим із членів молодої сім'ї, хто цього потребує. Однак, ми практикували самі й рекомендували всім, залученим до експерименту, працювати з парою разом. Таким чином, партнер ставав

нашим помічником і знав, як надалі поводитися з шлюбним партнером, який мав проблеми щодо готовності побудувати стосунки без насильства.

6. Отрощенко Наталія Леонідівна – к. пед. н., доц., доцент кафедри соціальної педагогіки: Які особливі риси має розроблена та впроваджена Вами програма профілактики насильства серед молодих пар?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! 1. У всіх регіонах України в той чи інший час впроваджувалися в дію корекційно-реабілітаційні програми з питань подолання сімейного насильства. Однак превентивної роботи серед молодих пар не забезпечено. Саме тому очевидною є необхідність розробки відповідних профілактичних заходів з метою попередити запобігання й попередження насильства. 2. Профілактика насильства у молодих сім'ях – комплекс заходів правового, соціального, педагогічного, психологічного, морально-духовного характеру, здійснення яких сприяє усуненню факторів і детермінант, що призводять до формування та проявів насильства у стосунках молодої сім'ї. Тобто, це дає можливість комплексного охоплення проблеми. 3. Умовою успішної дії програми є застосування діагностичного й профілактичного інструментарію профілактики сімейного насильства у молодих сім'ях, що може бути забезпечено чіткою регламентацією у межах планування й програмування. 4. Дію програми охоплено всі сфери суспільного життя: правову, соціального захисту, освітню, морально-духовну. 5. Програма може модифікуватися і застосовуватися у різних областях держави, в різних умовах. 6. Передбачено науково-методичне забезпечення програми. 7. Програма орієнтована на врахування динаміки і суспільних змін та ін.

7. Дуванська Катерина Олександрівна – асистент кафедри соціальної педагогіки: Яка відмінність запропонованого Вами змісту профілактики насильства у молодих сім'ях від змісту підготовки молоді до сімейного життя, запропонованого іншими авторами?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Підготовка молоді до сімейного життя – більш широке поняття та вимагає всього спектру соціальних впливів, спрямованих на формування сім'ї як соціального інституту та виконання відповідних ролей. Неузгодженість цілей є основою для виникнення конфліктів, криз, проблемних ситуацій, розлучення, суперечок, непорозумінь, розчарувань. Це передбачає розуміння сутності шлюбу, обов'язків і прав у цих стосунках кожного з подружжя, проблем і перспектив одруження. Готовність членів молодої сім'ї до побудови стосунків без насильства – це набуття людиною відповідного віку знань та умінь дотримання етичних вимог сімейного життя, інтересів і прав своїх та партнера, що визначають усвідомленість, відповідальність, розвиток та самовдосконалення в сім'ї.

8. Дуванська Катерина Олександрівна – асистент кафедри соціальної педагогіки: Які заходи з профілактики насильства у сімейних

стосунках зарубіжного досвіду мають найбільш перспективне застосування в нашій країні?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! У ході роботи нами визначено основні проблеми соціального супроводу молодих сімей та профілактики насильства у їхніх стосунках у наших реаліях. Зокрема: неналежна увага до функціонування молодого сім'ї загалом; недостатня увага до забезпечення розвитку інституту молодого сім'ї; відсутність налагоджених механізмів звернення з проблем сімейного насильства; необхідність вироблення ефективних технологій роботи з кривдниками; відсутність диференціації в роботі з попередження й подолання сімейного насильства та неналежна увага до профілактики сімейного насильства у діяльності соціальних структур; недоліки в реалізації нормативно-правових і соціально-організаційних механізмів профілактики сімейного насильства.

З огляду на виявлені недоліки, вважаємо за можливе впровадження у практику України таких надбань із зарубіжного досвіду: превентивний підхід до насильства в сім'ї (на прикладі Бразилії); підбір суб'єктів профілактики на статево-гендерній основі (наприклад, Швеція); посилення статевого виховання у профілактиці сімейного насильства (як у Німеччині); застосування суворих санкцій до кривдника – великий штраф, взяття під варту, захисні приписи стосовно кривдника і жертви насильства (це, зокрема, у Франції); затримання провокатора насильницьких дій незалежно від пояснень, бажання, заяви жертви (як у Великобританії).

9. Островська Наталія Олександрівна – к. пед. н., доцент кафедри соціальної педагогіки: Яким чином у Вашому дослідженні трактується поняття «соціально-педагогічні умови профілактики насильства у молодих сім'ях» та які наукові напрацювання є дотичними до такого визначення?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Соціально-педагогічні умови профілактики насильства у молодих сім'ях – забезпечення оптимального використання можливостей і ресурсів соціуму шляхом реалізації комплексу заходів на усунення детермінант насильницьких дій та формування готовності до побудови стосунків без насильства у молодій сім'ї. Зміст, форми, методи, технології профілактики насильства у молодих сім'ях реалізуються та посилюються дією соціально-педагогічних умов.

Про важливість соціально-педагогічних умов зазначено Васильченко О. І., Сейко Н. А., Сидорчук М. С. Визначенню соціально-педагогічних умов у роботі з сім'єю, молодією сім'єю зокрема, приділили увагу в своїх дослідженнях такі науковці, як Буніна Л. М., Капська А. Й., Лещенко О. Г., Луганцева О. Г., Омельченко Л. М., Трубавіна І. М. Соціально-педагогічні умови профілактики насильства вивчали Боднар А. Я., Терпелюк В. В., Журавель Т. В., Ролінський В. І., Савчук О. М.

10. Юрків Ярослава Ігорівна – д. пед. н., доцент, професор кафедри соціальної педагогіки: Які конкретні заходи застосовувалися у

процесі реалізації експериментальної Програми профілактики насильства серед молодих пар в різних областях України?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Експериментальним дослідженням охоплено різні області України: Тернопільську, Закарпатську, Хмельницьку, Херсонську. Заходи застосовано відповідно до етапів або ж розробленого плану: насамперед, соціальна експертиза, науковий аналіз, діагностика сімейного насильства як суспільного феномену; далі – виявлення знань молоді про шлюб, сімейне насильство, його профілактику; наступним було визначення соціально-організаційних питань, діагностичного і профілактичного інструментарію та встановлення умов упровадження заходів програми; вибір партнерів та визначення їх функціональних повноважень; постійним було проведення моніторингу, спостереження, анкетування щодо знань молодих сімей, їх ставлення до сім'ї, навиків до побудови стосунків без насильства; залучення різних фахівців до профілактичної роботи з молодими сім'ями; періодично здійснювалося науково-методичне забезпечення фахівців шляхом надсилання посібників, методик та інших розробок (наприклад, тестів, опитувальника, Індивідуальної карти молоді сім'ї); завершувалася робота з парою експертною оцінкою результатів проведеної роботи – як правило, працівниками служби, та вимірюванням кількісних і якісних показників досягнутих результатів, що стосувалися збору даних, підрахунку, обчислень.

11. Юрків Ярослава Ігорівна – д. пед. н., доцент, професор кафедри соціальної педагогіки: Які форми та методи Ви додали до своєї Програми з урахуванням сучасного військового стану нашої країни?

Парфанович А. Я. Дякую за запитання! Сучасний військовий стан нашої країни вимагає внесення коректив у процеси суспільного життя. Тим більше, якщо це стосується експериментального впровадження розроблених профілактичних програми, заходів і плану на її реалізацію. Додаткових заходів не було передбачено, все здійснювалося у межах розробленої Програми. Однак, було видозмінено та посилено деякі форми і методи роботи. Так, особливо це стосувалося посилення роботи дистанційно. Наприклад, проведення інтерактивних занять, опитування, бесід, конференцій, вирішення робочих питань в онлайн-режимі.

ВИСТУПИЛИ: голова засідання канд. пед. н., доц. Островська Н. О., яка рекомендувала для розгляду та захисту дисертацію Парфановича Андрія Ярославовича на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення запропонувати до складу спеціалізованої разової ради:

кандидатуру **Юрків Ярослави Ігорівни**, д. пед. н., доцента, професора кафедри соціальної педагогіки, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, для

обрання **головою** разової спеціалізованої вченої ради, яка відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44;

рецензентами:

Бадер Світлану Олександрівну, д. пед. н., професора, завідувачку кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, який відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44;

Краснову Наталію Павлівну, к. пед. н., доцента, доцента кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, який відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44;

Опонентами:

Трубавіну Ірину Миколаївну, д. пед. н., професора, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, який відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44;

Султанову Наталію Вікторівну, д. пед. н., доцента, Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Миколаївський інститут розвитку людини, спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, який відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44.

ВИСНОВОК
фахового семінару кафедри соціальної педагогіки
навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації «Соціально-педагогічні мови профілактики
насильства у молодих сім'ях»
здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії
за спеціальністю 231 – соціальна робота

1. Актуальність теми та її зв'язок із планами наукових робіт установи. Сьогодні сімейне життя людей набуло нових рис і якостей, що диктуються ідеолого-політичними, соціально-культурними, фінансово-економічними, комунікативно-інформаційними умовами. Динамічні процеси насамперед стосуються молодих сімей, оскільки мають вагомий вплив на сімейну взаємодію, стабільність стосунків та адаптацію одне до одного. Окрім загальносуспільних тенденцій, на сімейній комунікації відображається психолого-педагогічна готовність людей до побудови сімейних стосунків.

Зміщення в уявленнях, поглядах, переконаннях, соціальному й сімейному вихованні, мотиваційних установках людей призводять до порушень у міжособистісних стосунках. У крайніх своїх проявах такі відхилення можуть мати насильницький характер. Фізичне, економічне, психологічне, сексуальне як різні види сімейного насильства, на жаль, трапляються як у проявах, так і в уявленнях сімейних пар, які не вміють попереджувати й долати проблеми такого характеру.

Під час аналізу нормативно-правових, теоретичних та практичних підходів до запобігання і подолання проявів сімейного насильства виявлено, що у всіх регіонах України впроваджено в дію корекційно-реабілітаційні програми з питань подолання сімейного насильства. Однак превентивної роботи серед молодих пар не забезпечено. Саме тому очевидною є необхідність розробки відповідних профілактичних заходів із метою запобігти формуванню і проявам насильства у молодих сім'ях та провести дослідження із урахуванням динаміки суспільних тенденцій.

Наукова робота виконана у межах діяльності та емпіричних досліджень науково-дослідної лабораторії діагностики і профілактики, створеної на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка відповідно до теми «Теорія і практика профілактичної роботи з попередження і подолання девіантної поведінки неповнолітніх» (державний реєстраційний номер 0014 U 003076). Тема затверджена Вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол №11 від 30 травня 2017 року).

2. Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених в дисертації.

Дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертантом у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові

наукові положення та висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти України. Основні результати дисертаційної роботи одержано автором самостійно.

3. Ступень обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій.

Обґрунтованість та достовірність наукових результатів та висновків, одержаних у дисертаційній роботі Парфановича А. Я., використанням сучасних теоретичних і емпіричних методів науково-педагогічних досліджень, зокрема методів математичної статистики для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів. Такий комплексний підхід забезпечує проведення всебічного аналізу обраної проблеми.

4. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше визначено та теоретично обґрунтовано*: поняття готовності до побудови стосунків без насильства у молодих сім'ях; соціально-педагогічні умови профілактики насильства у молодих сім'ях (урахування специфіки сучасних молодих сімей та рівня їх готовності формувати стосунки без насильства; програмна реалізація профілактичної роботи; відповідність змісту профілактичної роботи суспільним реаліям та індивідуальним характеристикам кожного члена молодої пари; взаємодія суб'єктів профілактики й науково-методичне забезпечення роботи з молодими сім'ями; індивідуальне навчання членів молодих сімей побудові сімейних стосунків без насильства); модель формування готовності до побудови сімейних стосунків без насильства у молодих сім'ях у єдності концептуально-змістового, організаційно-процесуального, оцінювально-результативного блоків; компоненти (когнітивно-ціннісний, емоційно-мотиваційний, поведінково-етичний) та їх показники, рівні (критичний, низький, середній, високий) готовності до побудови стосунків без насильства у молодій сім'ї; *уточнено* соціально-організаційне забезпечення профілактики насильства у молодих сім'ях; теоретичні підходи до пояснення сутності сімейного насильства та форми, методи, технології практичного процесу профілактики сімейного насильства; специфіку формування, прояву, профілактики насильства стосовно членів сімей та особливості поведінки кривдника, жертви, учасників насильницького прояву; психолого-педагогічні характеристики членів молодої сім'ї з проявами насильства; форми, методи, методики, прийоми вітчизняного й зарубіжного досвіду щодо запобігання й подолання насильства у молодих сім'ях; *набули подальшого розвитку* зміст побудови сімейних стосунків без насильства; діагностико-профілактичний інструментарій та науково-методичне забезпечення формування готовності до побудови стосунків без насильства у молодих сім'ях.

5. Практичне значення дослідження полягає у реалізації програми та розробленні заходів із профілактики сімейного насильства у молодих сім'ях; підборі, апробації та розробці діагностико-профілактичного інструментарію для діяльності суб'єктів профілактики; визначенні ефективних шляхів профілактики насильства у молодих сім'ях з урахуванням специфіки

функціонування соціальних структур різного рівня. Технологічний компонент профілактичного процесу, результати дослідження можуть бути використані для діагностики і профілактики насильства у молодих сім'ях фахівцями соціальної сфери закладів, установ, організацій. Програма з профілактики насильства у молодих сім'ях може впроваджуватися у діяльність центрів надання соціальних послуг об'єднаних територіальних громад на постійній основі.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах опублікованих автором. Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладено в 26 публікаціях (19 одноосібних), з них 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 публікація включена до міжнародної наукометричної бази, 2 навчально-методичні посібники, 1 методичні рекомендації, 14 статей апробаційного характеру.

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. **Парфанович А. Я.** Актуальність профілактики сімейного насильства серед молодих пар. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія: Педагогічні науки. Миколаїв, 2016. № 3. С. 159–163. URL: http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Nauk_visnik-3-54-2016.pdf.

2. **Парфанович А. Я.** Історичні умови розвитку та соціальні характеристики міжстатевих стосунків молоді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2017. Вип. 2. С. 172–176. URL: file:///C:/Users/Super%20admin/Downloads/Nvuuped_2016_2_46.pdf.

3. **Парфанович А. Я.** Соціально-культурні детермінанти сімейного насильства та їх урахування у побудові стосунків молодої пари. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. Дрогобич, 2017. Вип. 5. С. 137–145. URL: <http://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/223>.

4. **Парфанович А. Я.** Основні характеристики сучасної сім'ї як орієнтири для побудови подружніх стосунків молодими парами. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2017. № 5. С. 4–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texcped_2017_5_3.

5. **Парфанович А. Я.** Порушення міжособистісної комунікації у стосунках молодої пари як передумова проявів сімейного насильства. *Науковий вісник Кременецького обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка. Кременець, 2018. Вип. 9. С. 98–106. URL: [file:///C:/Users/Super%20admin/Downloads/nvkogpth_2018_9_12%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Super%20admin/Downloads/nvkogpth_2018_9_12%20(1).pdf).

6. **Парфанович А. Я., Караман О. Л.** Ризики виникнення насильства у стосунках молодих пар, які перебувають у громадянському шлюбі. *Вісник науки та освіти*. Серія «Педагогіка». 2023. № 2(8). С. 500–513. URL: [http://file:///C:/Users/Super%20admin/Downloads/2\(8\)%20%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%20%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20\(1\).pdf](http://file:///C:/Users/Super%20admin/Downloads/2(8)%20%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%20%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20(1).pdf).

7. **Парфанович А. Я.**, Олексюк Н. С. Теоретично-емпіричний аналіз детермінації сімейного насильства серед молодих пар. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 31, т. 2. С. 122–126. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/19807>.

8. **Парфанович А. Я.**, Парфанович І. І. Сімейне насильство стосовно людей похилого віку як суспільна і сімейна проблема. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2020. Вип. 28, т. 3. С. 176–182. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/28_2020/part_3/29.pdf.

Статті в періодичних виданнях зарубіжних країн:

9. **Parfanovich I. I.** Parfanovich A. YA. Addressing Domestic Abuse and Violence via a Non-Formal Environment Seen as a Pedagogical Tool at University. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2020. Vol. 19, No 4. URL: [http://ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/2094/pdf%20\(:%20https://www.scopus.com/sourceid/21100897703](http://ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/2094/pdf%20(:%20https://www.scopus.com/sourceid/21100897703).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. **Парфанович А. Я.** Вплив статево-гендерних стереотипів на формування і прояви сімейного насильства. *Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали Дев'ятої Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2017 р.) / гол. ред. В. В. Корнецьук*. Одеса: Бондаренко М. О., 2017. С. 131–133. URL: [http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/3061/1/3_KRASNYANSRAYA_N.TR YDOVA_MIGRAZIAY_\(pdf.io\)_1.pdf](http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/3061/1/3_KRASNYANSRAYA_N.TR YDOVA_MIGRAZIAY_(pdf.io)_1.pdf).

11. **Парфанович А. Я.** Актуальні напрями змісту профілактики насильства у молодих сім'ях. *Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дрогобич, 26–27 жовт. 2017 р.) / за заг. ред. М. Чепіль*. Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2017. С. 208–212. URL: <https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/039080911.pdf>.

12. **Парфанович А. Я.** Детермінанти насильства у тенденціях молодих сімей. *Соціальна робота: виклики сьогодення: зб. наук. праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 17–18 трав. 2017 р.) / за заг. ред. В. А. Поліщук та ін.* Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. С. 82–86. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/28604>.

13. **Парфанович А. Я.** Агресивність як механізм виникнення насильства у стосунках молодих сімей. *Професійна педагогіка і андрагогіка актуальні питання, досягнення та інновації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 20–21 листоп. 2017 р.) / за ред. О. О. Лаврентьєвої, Т. М. Мішеніної*. Кривий Ріг, 2017. С. 134–137. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/1437>.

14. **Парфанович А.** Індивідуальна робота з молодими парами у побудові сімейних стосунків без насильства. *Актуальні проблеми сучасної соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців: антидискримінаційна теорія і практика: матеріали доп. та повідомл. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 14 верес. 2018 р.) / за ред. І. В.*

Козубовської, Ф. Ф. Шандора. Ужгород, 2018. С. 72–73. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13612/1/Horishna_8.pdf.

15. **Парфанович А. Я.** Відмінність характеру регулювання дозвільної сфери між членами сім'ї та психологічного насильства. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи* / ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький. Конін; Ужгород; Київ; Херсон: Посвіт, 2020. Т. 8: Діалог у розвитку науки та освіти. С. 161–164. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17762/1/%D0%A0%D0%90%D0%99%D0%9E%D0%9D%D0%98%20%D0%9F%D0%97%D0%A4.pdf>.

16. **Парфанович А. Я.** Програмна діяльність як забезпечення синергетичного підходу до вирішення проблеми. *II Міжнар. наук.-практ. конф. "Modern science: problems and innovations"* (3–5 травня 2020 р.). Стокгольм, 2020. С. 589–592. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-science-problems-and-innovations-3-5-maya-2020-goda-stokgolm-shvetsiya-arhiv/>.

17. Сімейне насильство: сутність і профілактика : навч.-метод. посіб. / уклад.: І. І. Парфанович, **А. Я. Парфанович**. Тернопіль: Вектор, 2016. 60 с.

18. Діагностико-профілактичний інструментарій профілактики насильства серед молодих сімей: навч.-метод. посіб. / О. М. Ратинська, **А. Я. Парфанович**, М. С. Хомів та ін. Тернопіль: Вектор, 2018. 147 с.

19. Методичні рекомендації з профілактики насильницької і віктимної поведінки членів сімей / Т. Владиславлюк, **А. Парфанович**, І. Сухожак. Тернопіль: Відділ у справах сім'ї та молоді, 2018. 76 с.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

20. **Парфанович А. Я.** Насильство чоловіків стосовно жінок як соціальна і сімейна проблема. *Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців: сучасні тенденції: матеріали доповідей та повідомлень Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 25 верес. 2015 р.)* / за ред. І. В. Козубовської. Ужгород, 2015. С. 63–65. URL: <file:///C:/Users/Super%20admin/Downloads/IMG.pdf>.

21. **Parfanovich A. Y.** The characteristic of youths views on professional career. *Social Work and Education*. Ternopil ; Aberdeen, 2016. Vol. 3, No 2. P. 34–42. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/167986.pdf>.

22. **Парфанович А. Я.** Заручини як обряд в українській культурі і етап дошлюбних стосунків молодої пари. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: матеріали XXIV Межнар. наук. конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 26–27 квітня. 2017 р.)*. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 4 (24), ч. 1. С. 170–176. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3750/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%A5%D0%A5%D0%86V_part_1%20%28web%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

23. **Parfanovych A.** Specific descriptions of violence in of young family relations. *Social Work and Education*. 2017. Vol 4, No 1. P. 22–33. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17827/1/social%20work%20and%20education.pdf>.

24. **Парфанович А. Я.** Психолого-педагогічне вивчення молодих сімей у процесі профілактики проявів насильства. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка* : зб. наук. ст.: у 2 ч. / за заг. ред. О. В. Зосименко. Суми: Цьома С. П., 2017. Ч. 2. С. 132–137. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/28602>.

25. **Парфанович А. Я.** Сімейне насильство стосовно чоловіків у суспільних реаліях. *Advances of science: Proceedings of articles the international scientific conference (Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018) / Editors prof. L. N. Katjuhin et al.* Kyiv: MCNIP, 2018. P. 1845–1852. URL: <https://core.ac.uk/download/491066551.pdf> (file:///C:/Users/megay/Downloads/ADVANCES_OF_SCIENCE_28.09.18.pdf).

26. **Парфанович А. Я.** Диференціація ставлення до сімейного насильства різних груп молодих пар. *Українська освіта в умовах інтегрування в європейський простір: зб. наук. праць / за ред. О. Карпенко.* Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2019. С. 196–204. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/28603>.

7. Відповідальність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Парфановича Андрія Ярославовича «Соціально-педагогічні мови профілактики насильства у молодих сім'ях» повністю відповідає спеціальності 231 – соціальна робота.

8. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано грамотною українською мовою, стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

9. Рекомендація дисертації до захисту. Дисертація Парфанович Андрія Ярославовича «Соціально-педагогічні мови профілактики насильства у молодих сім'ях» повністю відповідає всім необхідним вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44 та може бути рекомендована до розгляду і захисту у разовій спеціалізованій раді університету за спеціальністю 231 – Соціальна робота.

Результати відкритого голосування:

«За» – 12 осіб.

«Проти» – немає.

«Утримались» – немає.

УХВАЛИЛИ: рекомендувати вченій раді Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» звернутися з клопотанням до Міністерства освіти і науки України щодо створення разової спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації аспіранта 4 року навчання Парфановича Андрія Ярославовича на тему «Соціально-педагогічні мови профілактики насильства у молодих сім'ях» на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 23 – Соціальна робота за спеціальністю 231 – Соціальна робота.

Головуючий на засіданні фахового семінару, к. пед. н., доц.

Наталія ОСТРОВСЬКА

Рецензенти:
д. пед. н., проф.

Світлана БАДЕР

к. пед. н., доц.

Наталія КРАСНОВА

Відповідальний за атестацію
PhD, к. пед. н., доц.

Наталія МОРДОВЦЕВА

Підпис *Островської Наталії*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Григор'єв Віта Миколаївна*
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"

Підпис *Бадер Світлани*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Григор'єв Віта Миколаївна*
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"

Підпис *Красової Наталії*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Григор'єв Віта Миколаївна*
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"

Підпис *Мордובцевої Наталії*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Григор'єв Віта Миколаївна*
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"

